

Valorile etice ale relației medic-pacient

Principiile fundamentale ale exercitării profesiei de medic și principiile de bază ale relației medic-pacient

Întreaga activitate profesională a medicului este dedicată exclusiv apărării vieții, sănătății și integrității fizice și psihice a ființei umane, al cărui interese prevalează interesului societății ori al științei.

Actul profesional și întreaga activitate a medicului trebuie să se desfășoare fără nici un fel de discriminare, inclusiv în ceea ce privește starea de sănătate sau șansele de vindecare ale pacientului.

Caracterul relației medic – pacient

Relația medicului cu pacientul va fi una exclusiv profesională și se va clădi pe respectul acestuia față de demnitatea umană și față de autonomia pacientului, pe înțelegere și compasiune față de suferință, dar și pe încredere reciprocă, clădită prin onestitate.

Medicul își va dedica întreaga știință și pricepere în interesul pacientului său și va depune toată diligența pentru a se asigura că decizia luată este corectă, iar pacientul beneficiază de maximum de garanții în raport de condițiile concrete, astfel încât starea sa de sănătate să nu aibă de suferit.

Prevederile legislative care reglementează relația medic-pacient sunt:

- Legea 46/2003 privind drepturile pacientului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 70 din 03 februarie 2003;
- Legea Nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății – Răspunderea profesională a personalului medical, publicată în Monitorul Oficial Nr. 372 din 28 aprilie 2006;
- Ordin MS nr. 482/2007 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a titlului XV „Răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice” din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, publicat în Monitorul Oficial nr. 237 din 5 aprilie 2007;
- Codul de deontologie medicală al colegiului medicilor din România, publicat în MO nr. 298 din 7 mai 2012.

Consimțământul informat – reflectare a principiului autonomiei pacientului

Pentru a fi supus la metode de prevenție, diagnostic și tratament cu potențial de risc pentru pacient, după explicarea lor de către medic, pacientului i se solicită acordul scris.

Medicul va solicita și va primi consimțământul numai după ce, în prealabil, persoana respectivă sau cea îndreptățită să-și dea acordul cu privire la intervenția medicală a primit informații adecvate în privința:

- diagnosticului,
- naturii și scopului tratamentului propus,
- riscurilor și consecințelor previzibile și în general acceptate de societatea medicală,
- alternativelor viabile de tratament,
- prognosticul bolii fără aplicarea tratamentului.

Pe cât posibil, medicul va urmări ca informarea să fie adecvată și raportată la persoana care urmează să-și manifeste consimțământul.

Elementele care trebuie să se întrunească pentru validitatea consimțământului sunt:

- competența pacientului – capacitatea de a înțelege, judeca, a lua voluntar o decizie
- înțelegerea informațiilor furnizate de medic
- luarea deciziei în mod voluntar
- acordarea consimțământului

Acordul scris al pacientului trebuie să conțină în mod obligatoriu cel puțin următoarele elemente:

- numele, prenumele și domiciliul sau, după caz, reședința pacientului;
- actul medical la care urmează a fi supus;
- descrierea, pe scurt, a informațiilor ce i-au fost furnizate de către medic;
- acordul exprimat fără echivoc pentru efectuarea actului medical;
- semnătura și data exprimării acordului.

Acordul scris constituie anexă la documentația de evidență primară. Medicul curant răspunde atunci când nu obține consimțământul informat al pacientului sau al reprezentanților legali ai acestuia.

Pacientul are dreptul să refuze sau să oprească o intervenție medicală asumându-și, în scris, răspunderea pentru decizia sa. Consecințele refuzului sau ale opririi actelor medicale trebuie explicate pacientului.

Vârsta legală pentru exprimarea consimțământului informat este de 18 ani.

În cazul în care furnizorii de servicii medicale consideră că o anumită intervenție medicală este în interesul pacientului care nu are competență, iar reprezentantul legal refuză să își dea consimțământul, decizia este declinată unei comisii de arbitraj de specialitate, constituită la nivelul unităților sanitare. Comisia de arbitraj este constituită din 3 medici pentru pacienții internați în spitale și din 2 medici pentru pacienții din ambulator.

Minorii își pot exprima consimțământul, în absența părinților sau reprezentantului legal, în următoarele cazuri:

- situații de urgență, când părinții sau reprezentantul legal nu pot fi contactați, iar minorul are discernământul necesar pentru a înțelege situația medicală în care se află;
- situații medicale legate de diagnosticul și/sau tratamentul problemelor sexuale și reproductive, la solicitarea expresă a minorului în vârstă de peste 16 ani.

Atunci când reprezentantul legal sau ruda cea mai apropiată nu poate fi contactat, medicul poate solicita autorizarea efectuării actului medical autorității tutelare sau poate acționa fără acordul acesteia în situații de urgență, când intervalul de timp până la exprimarea acordului ar pune în pericol, în mod ireversibil, sănătatea și/sau viața pacientului.

Persoana care a acordat îngrijirea va efectua un raport scris ce va fi păstrat la foaia de observație a pacientului. Raportul va cuprinde descrierea împrejurării în care a fost acordată îngrijirea medicală, cu precizarea elementelor ce atestă situația de urgență, precum și a datelor din care să rezulte lipsa de discernământ a pacientului. Raportul va cuprinde numele și prenumele persoanei care a acordat asistența medicală, data și ora la care a fost întocmit, actul medical efectuat în cauză, semnătura persoanei care a efectuat actul medical. În situația în care actul medical a fost efectuat cu participarea mai multor persoane, se vor preciza în raport numele tuturor persoanelor care au efectuat actul în cauză și tipul de manevre medicale efectuate și raportul va fi semnat de toate aceste persoane.

În cazul în care se cere consimțământul reprezentantului legal, pacientul trebuie să fie implicat în procesul de luare a deciziei atât cât permite capacitatea lui de înțelegere.

Atunci când, datorită unei situații de urgență, nu se poate obține consimțământul adecvat, se va putea proceda imediat la orice intervenție indispensabilă din punct de vedere medical în folosul sănătății persoanei vizate.

În interesul pacientului, sunt valabile și vor fi luate în considerare autorizările și dorințele exprimate anterior (consimțământul implicit) cu privire la o intervenție medicală de către un pacient care, în momentul noii intervenții, nu este într-o stare care să îi permită să își exprime voința sau dacă prin natura sa actul medical are o succesiune și o repetabilitate specifică.

Obligativitatea asigurării asistenței medicale

Medicul are obligația de a accepta pacientul în situații de urgență, când lipsa asistenței medicale poate pune în pericol, în mod grav și ireversibil, sănătatea sau viața pacientului.

Medicul nu poate refuza să acorde asistență medicală pe criterii etnice, religioase și orientare sexuală sau pe alte criterii de discriminare interzise prin lege.

Medicul care a acționat în situații de urgență, depășindu-și limitele competenței, deoarece nu era disponibil personal competent, nu va fi tras la răspundere. Dovada cazurilor în care nu este disponibil personal medical ce are competență în efectuarea unui act medical se face cu acte ce emană de la reprezentantul legal al furnizorului de servicii medicale și care atestă personalul existent la locul furnizării actului medical ce a fost generator de prejudicii.

Refuzul acordării asistenței medicale poate avea loc strict în condițiile legii sau dacă prin solicitarea formulată persoana în cauză îi cere medicului acte de natură a-i știrbi independența profesională, a-i afecta imaginea sau valorile morale ori solicitarea nu este conformă cu principiile fundamentale ale exercitării profesiei de medic, cu scopul și rolul social al profesiei medicale. În toate cazurile, medicul va explica persoanei respective motivele care au stat la baza refuzului său, se va asigura că prin refuzul acordării serviciilor medicale viața sau sănătatea persoanei în cauză nu sunt puse în pericol și, în măsura în care refuzul este bazat pe încălcarea convingerilor sale morale, va îndruma persoana în cauză spre un alt coleg sau o altă unitate medicală.

Începutul și terminarea relației medic-pacient

Medicul are obligația să acorde asistență medicală unei persoane doar dacă au acceptat-o în prealabil ca pacient.

Criteriile de acceptare ca pacient sunt următoarele:

- metoda de prevenție, diagnostic, tratament la care urmează să fie supusă persoana în cauză să facă parte din specialitatea/competența medicului;
- persoana în cauză să facă o solicitare scrisă de acordare a asistenței medicale către medic, cu excepția cazurilor în care persoana este lipsită de discernământ sau a situațiilor de urgență medico-chirurgicală. Solicitarea va fi păstrată în fișa medicală sau, după caz, într-un registru special;
- aprecierea medicului că prin acordarea asistenței medicale nu există riscul evident de înrăutățire a stării de sănătate a persoanei căreia i se acordă asistență medicală. Aprecierea se face după un criteriu subiectiv și nu poate constitui circumstanță agravantă în stabilirea cazului de malpraxis.

Medicul se va asigura că pacientul a înțeles natura și întinderea relației medic-pacient, că are o așteptare corectă cu privire la rezultatele actului medical și la serviciile medicale pe care acesta urmează să le primească.

Odată încheiată înțelegerea medic-pacient, medicul este ținut să aducă la îndeplinire toate obligațiile asumate așa cum rezultă ele din înțelegerea părților sau din obiceiurile și cutumele profesiei medicale.

Pacientul internat are dreptul și la servicii medicale acordate de către un medic acreditat din afara spitalului.

Întreruperea relației cu pacientul poate avea loc:

- a) odată cu vindecarea bolii;
- b) inițiată de către pacient;
- c) inițiată de către medic, în următoarele situații:
 - atunci când pacientul este trimis altui medic, furnizând toate datele medicale obținute, care justifică asistența altui medic cu competențe sporite;
 - pacientul manifestă o atitudine ostilă și/sau irreverențioasă față de medic.

În situația în care medicul dorește întreruperea relației cu pacientul, acesta va notifica pacientului dorința terminării relației, înainte cu minimum 5 zile, pentru ca pacientul să găsească o alternativă, doar în măsura în care acest fapt nu pune în pericol starea sănătății pacientului. Medicul trebuie să motiveze temeiul refuzului, astfel încât acesta să nu fie unul arbitrar.

Dreptul pacientului la informația medicală, la confidențialitatea informațiilor și la viață privată

Pacientul are dreptul de a fi informat asupra stării sale de sănătate, precum și cu privire la date despre diagnostic și prognostic, și are dreptul de a cere și de a obține o altă opinie medicală.

Medicul va păstra secretul profesional și va acționa în acord cu dreptul legal al fiecărei persoane la respectul vieții sale private din punct de vedere al informațiilor referitoare la sănătatea sa. Obligația medicului de a păstra secretul profesional este opozabilă inclusiv față de membrii familiei persoanei respective, așadar aceștia pot fi informați despre evoluția investigațiilor, diagnostic și tratament numai cu acordul pacientului. Obligația medicului să păstreze secretul profesional persistă și după ce persoana respectivă a încetat să-i fie pacient sau a decedat.

Informațiile cu caracter confidențial pot fi furnizate numai în cazul în care pacientul își dă consimțământul explicit sau dacă legea o cere în mod expres.

În cazul în care informațiile sunt necesare altor furnizori de servicii medicale acreditați, implicați în tratamentul pacientului, acordarea consimțământului nu mai este obligatorie.

Medicul are obligația morală de a aduce la cunoștință organelor competente orice situație de care află și care reprezintă un pericol pentru sănătatea publică, fapt ce poate implica divulgarea de informații confidențiale cu privire la pacient.

Bibliografie:

1. XXX - Legea 46/2003 privind drepturile pacientului, publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 70 din 03 februarie 2003;
2. XXX - Legea Nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății – Răspunderea profesională a personalului medical, publicată în Monitorul Oficial Nr. 372 din 28 aprilie 2006;
3. XXX - Ordin MS nr. 482/2007 privind aprobarea Normelor metodologice de aplicare a titlului XV „Răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice” din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății, publicat în Monitorul Oficial nr. 237 din 5 aprilie 2007;
4. XXX - Codul de deontologie medicală al colegiului medicilor din România, publicat în MO nr. 298 din 7 mai 2012.